

CSÁNKI BENJÁMIN, A TANÍTVÁNY

Az örök otthonba szállt halhatatlan nemes lelkek emlékezetének ápolása, megőrzése és tiszteletben tartása erkölcsi kötelesség. A köznapi, átlagos embertömegből csak valamennyire is kiemelkedő férfiak érdeklődést, felfigyelést keltenek maguk iránt; mennyivel inkább méltók és érdemesek a közbecsülésre és hervadatlan babérra azok a kiváló férfiak, akik a vallás, a haza, a tudomány, a művelődés és a társadalom különféle vonatkozásaiban maradandó értékű műveket alkottak és követésre buzdító példaképekül világolnak mások előtt.

Csánki Benjámint szép tehetségű, ernyedetlen szorgalmú, áldásos munkásságú, tiszta jellemű, méltán tisztelt és szeretett, hivatásos lelkipásztor és professor volt. Róla, mint az Úr szolgájáról és a tudomány lelkes, kutató művejtőjéről ezúttal nem szólok. Csánki Benjámint lelkipásztori és professori képmását illetékes helyen, illetékes tollal megrajzolja majd más. Én most csakis a tanítványomról óhajtok emlékezni, saját kézírásából újítván fel azt az édes és tanulságos multat, amelynek gyökerei a tanítványi és tanári együttérzés, kölcsönös becsülés, tisztelet és bizalom termékenyítő talajából táplálkoztak.

Az itt közlendő öt levél voltaképpen csak vázlat a tanítványi lelkiség megnyilatkozásáról. Ebből is lehet azonban következtetni arra, hogy milyen légkörben mozgott, mely eszmék kultuszában buzgólkodott, milyen nyomokon járt és mely cél felé haladt — ahová Isten kegyelméből el is ért — az én hű tanítványom, Csánki Benjámint.

Szóljon most már az öt levél.

I.

Kedves Józsi Bátyám!

Ide zárva küldöm ezt a mindkettőnkre nézve emlékeztető beszédet. Olim memínisse juvabit. Egyúttal sok boldog József napokat kívánok!...

Részevél hallottam a Károly barátom betegségéről. Adja Isten mielőbb vissza az egészségét!

Szíves üdvözléssel és baráti kézszorítással
Debrecen, 1932 március 19-én.

C s á n k i B e n j á m i n.

Beszéd Dr. Erdős József elbúcsúztatásakor a tiszántúli egyházkerület vacsoráján, 1929 november 20-án.

Mikor a Tisza István Tudományegyetem nevében, mint annak rectora ez illusztris társaságban üdvözlöm Dr. Erdős József ömeltóságát, felidézem a multat és leplezéseket kívánok tenni. Öreg diák voltam, ő pedig fiatal professor. Együtt kezdtük ilyen viszonyban az ő professori pályáját. Én dinamikus természetű ember voltam, ő pedig statikus természetű. Nem volt az a merészség, amit az akrobatai mutatványoktól kezdve el ne követtem volna. Mostani eszemmel visszadöbbenek, micsoda eruptív lángok lobogtak a lelkemben. Ellene szegültem mindennek, ami detronizálni akarta az egyéniséget.

Erdős József pedig szelíd fiatal tanár volt, aki megfontoltan kezdett beszélni az újszövetségi kathedrán. Meg-

vallo, akkor ez nem imponált nekem. Akkor nem tudtam megfelelően értékelni a statikus tudósokat és művészeket. Be kellett azonban látnom, hogy a túlnyomó energia szétrobbantja a legszebb formát is, szétfeszíti, szétmorzsolja a legerősebb testet is, akármilyen acélizmokkal rendelkezék is az. És míg addig a legmegfeszítettebb energiával a hajnali órákig is fent bűvároltam az ő és újszövetség csodáit, azután éjjél előtt idejében nyugalomra tértem. Chi va piano va sano, chi va sano va lontano, mondja az olasz közmondás. Aki lassan megy, egészségesen megy, aki egészségesen megy, messzire megy. Erdős József pedig azt mondotta nekem: „Sietsz!”

Erdős József ezzel az egyensúlyozott életfelfogással tette meg hosszú életútját. És ezalatt nagyérdemű tudós munkák sorát alkotta meg. Évek hosszú sora után a debreceni egyetemen mint tanárok találkoztunk össze. Most pedig mint emeritus és ez idei rectorok... **אַנְע־ע אַלְהִים הִיא**

„Az Isten uja ez.”... Megilletődve teszem fel az egyetem koszorúját az ő fejére, ahova az Isten uja mutat.

Sohasem gondoltam volna, hogy mindez így lesz. De ennek mind így kellett lenni. Non est currentis, neque volentis, sed miserentis Dei... Saul nem tudta, hogy belőle Pál apostol lesz, a mai művelt keresztyén világ megalkotója. A rabló nem tudta, hogy a világ Megváltója mellett fogják keresztre feszíteni és a legnagyobb dicsőségben részesül, ami embert érhet: a Megváltóval együtt megy a paradicsomba. Titkok, csodák ezek. A pancsovai, újsóóví pap nem tudta, hogy Őtet az egész tiszántúli egyházkerület ünnepelni fogja. A csodák és titkok kárpítja egymásután leomlik. Leomlik az utolsó csodáról is. És fölébredünk amott. A kárpiton belül. A második kárpiton is túl. A szentek szentében. A dicsőség kúrubi előtt. A rómaiakhoz és a zsidókhoz írt levél fenséges orakulumainak exegesisére nem lesz szükség többé amott... Itt azonban még szükség van rá. És itt van még velünk Erdős József is. És mi azt mondjuk az emmausi zarándokokkal: „Maradj velünk uram, mert immár beesteledik és a nap elhanyaglik.” Maradj velünk még sokáig!

C s á n k i B e n j á m i n.

II.

Debrecen, Nagyerdő. 1936 október 30.

Kedves Józsi Bátyám!

Egész októberben két doktori értekezés átolvasásával és megbíráásával voltam elfoglalva. És csak most kaptam kézhez azokat, illetve csak most jutottam hozzá, hogy elolvassam őket. Mind a kettő sürgette a bírálatot, életbe vágó lévén rájuk nézve a mielőbbi szigorlat.

Minden időmet lefoglalta ez az intenzív munka, azért csak most van érkezésem, hogy megköszönjem Kedves Bátyám szíves figyelmét, a Baltazár Dezső kinyomatott leveleit a hozzájuk írt glossákkal együtt. Ez a füzet is azt bizonyítja, hogy a Gondviselés nekünk

nagy szerepet adott egymás életében, és mint itt a példa mutatja, a köznek az életében is. Ez a füzet becses adalék lesz a Baltazár Dezső életrajzához.

Szíves üdvözetemet küldve vagyok

szerető öccse

III.

Csánki Benjámín.

Kedves Józsi Bácsi !

Hálásan köszönöm kedves résztvevő sorait ! A mostani nehéz órákban fokozott mértékben szükségünk van Isten és a jó barátok jóakarására. Sok aggodalommal éltük az életet már két év óta, de kivált most szeptember elejétől fogva. Leányomat nagyon megviselte ez az idő. Most láttuk, mennyire szerette férjét, mennyi vigaszt nyújtott Lajosnak, aki 11 hét óta nagy lelki szenvedések sötét útait járta, érezve, hogy itt kell hagynia azokat, akiket annyira szeretett. Most már az ő ügyök egészen az enyém. A sok gondot mégis édesíti az én drága jó leányom és két árvája, ezek a szeretetben gazdag lelkek... Isten meg fog segíteni, bízunk Benne !

Még egyszer megköszönve vigasztaló sorait, vagyok

Debrecen, 1936 december 2. tisztelő, szerető öccse

C s á n k i B e n j á m í n.

IV.

Kedves Józsi Bátyám !

A bécsi arany diploma abból a korból datálódik, amit a mai fiatalok talán már csak mesének tartanak. Ösmerem az akkori és a mai nemzedéket. Azok az emberek minden tekintetben több emberek voltak. Ma zűrzavar van és fertőzés az elmékben, tudományban, művészetben, erkölcsben. „Quand on veut comprendre un art, il faut regarder l'âme du public auquel il s'adressait.”

Az akkori nemzedékből már csak az arany diploma Dr. Erdős József van életben, mint a legnagyobb tudománynak, a bibliai tudománynak ékessége. Ötven évnél többre teszem a mi szíves, semmitől meg nem zavart, jó viszonyunknak időtartamát s az Istennek adok hálát ezért. Kérem a Mindenhatót, áldja meg ezentúl is jó egészséggel, kedves családjának virágzásával s a leghosszabb földi élettel. Engedje meg, hogy a bibliai tudományok mezejéről egy kis csokorral szolgáljak :

CXXXIII-ik Zsoltár.

1.

Imé mily szép és mily édes :
A testvérek, ha együtt vannak,
Egybegyűlnek mindenfelől,
Örvendezvén a szent Sionnak ;
Mint mikor a drága kenet
Alácsordul az Úr fejére,
Kit az isteni szeretet
Főpapunkká kent föl e végre.

2.

Isten Lelke, ki fölkentet
Örökre a mi Főpapunkat,
Illatozd be lelkeinket,
Ő tagjait : szentegyházadat.
Szállj alá ránk, híveidre,
Mint az eget áldott harmata :
A szeretet szent illatját,
Szent harmatját lelkünk szomjazza.

Debrecen, 1941 április 6. Virágvasárnapján.

Szeretettel üdvözlő

Csánki Benjámín.

V.

Debrecen, 1941 augusztus 31.

Kedves Józsi Bácsi !

Midőn a 85-ik életévét betölti ma és belép a 86-ikba, adjunk hálát az Istennek ezért a ritka szép és igen becses tartalommal teljes ajándékért !... Kérjük az Ő kegyelmét továbbra is, aki meg tudja hosszabbítani az árnyék-életet : hosszabbítsa meg ezt, követendő például az utókor előtt ! Ő Szent Szeretet ! Szentsége magas követelményeket állít elébünk. Szeretete erőt ad követelményeinek teljesítésére. Végeredményben tehát akkor is ad, mikor követel... Engedje meg, hogy ide iktassam születésnapj ajándékul kedvenc zsoltárát, a

CXVI-ik Zsoltárt :

Szeretem és áldom az Úristent !
Mert meghallgatá az én beszédemet,
Könyörgésekre hajtá kegyes fülét,
Melyért imádom Őtet naponként.

Körülvelt a halálnak kötele.
Gyötrelmei megtaláltak engemet.
Azt ítélték, hogy a sirban eltemet :
Nagy volt az én lelkemnek sérelme.

Az Úr nevét segítségül hívtam :
Irgalmas vagy, szabadítsd meg lelkemet,
Az egyszerű szíveket Te szereted...
És megmentett az én igaz Uram.

Nyugodalmat az Úrnál találok,
Sírástól és boflástól ott nem félek,
Örvendezek az új élet fényének,
Midőn az Úr színe előtt járok.

Hiltem, noha megaláztak engem,
Hű szívemnek az emberek hazudtak ;
Azért mondtam minden embert hazugnak :
De fölkele az Úr én mellettem.

Mit adjak az Úrnak jótétiért ?
A hálának poharát én felbeszem
És az Úrnak jótetteit hirdetem,
Szent nevét áldom segítségért.

Imádom ezt a hű gondviselőt,
Ki mindennap idvességem munkálja,
Mert az Isten híveinek halála
Drágalátos az Úr szeme előtt.

Megoldoztad halálos láncomat,
A mellyel a világ hurcolt magával.
Szolgád vagyok, Veled leszek Atyámmal :
Fogadd el e szent fogadásomat !

Kiválasztál édes anyám keblén :
Így lett Tiéd az én egész életem,
Országodban zeng a háláéneke,
Itt naponként közelebb jutsz felém.

A zsoltárossal Isten előtt leborulva áldást kér életére
régii híve

C s á n k i B e n j á m í n.

Elköltözött hű tanítványom, kartársam és barátom ! A boldog viszontlátás élő reménységében békesség Vele !

Debrecen, 1943. július 8.

D. Erdős József.

